

HISTORIOGRAFSKI PODACI O FRANU SUPILU

Časopis Dubrovnik XIII, 1970, 4

Godine 1970. održana su u povodu 100-godišnjice rođenja hrvatskog političara Frana Supila znanstvena savjetovanja u Dubrovniku, Rijeci i Zagrebu. Referati sa tih savjetovanja (ne svi) objelodanjeni su u časopisima *Dubrovnik* i *Dometi*. Vrijednost je ovih priloga u tome, što su mnogi od njih osvijetlili Supilov lik iz novog ugla i istaknuli izvjesne dosad zapostavljene elemente Supilovih političkih shvaćanja.

M. Gross je u prilogu *O političkom liku Frana Supila* (17—24) razradila pojedine ključne elemente Supilovih političkih koncepcija, obuhvaćajući sva tri razdoblja njegova političkog djelovanja — dubrovačko, riječko i ratno. Težište stavlja ipak na riječko razdoblje. U nastojanju da riješi dilemu da li je Supilo u tim fazama zastupao i tri različita programa i da li je imao jasnu nacionalnu i političku koncepciju, autorica prati razvoj Supilovih shvaćanja, njegovu pravašku ideju, politiku »novoga kursa«, stav prema Franku, prema Srbima u Hrvatskoj, stav prema jugoslavenskoj ideji, prema Hrvatsko-srpskoj koaliciji i dr, lučeći ono što je konstanta, što je Supilov stalni i krajnji cilj od čestih promjena političke taktike. Zaključuje da je Supilo imao »jasnu nacionalnu i političku orijentaciju«, dapače »najjasniju koncepciju u krugu onih političkih ličnosti koje su bile u središtu političkog života i snosile najveću odgovornost«, da iz cijele njegove političke djelatnosti »zrači briga za spašavanje, očuvanje i afirmaciju hrvatske nacionalne individualnosti« i da je njegov cilj bio pretvaranje Hrvatske u »subjekt koji će sam stvoriti podlogu svojoj budućnosti«.

Prilog B. Stullija *Iz mladih dana Frana Supila* (25—47) ne bavi se toliko samim Supilom, koliko prilikama koje su utjecale na političko formiranje Frana Supila kao člana generacije koja je stasala u toku 80-ih godina XIX st. Autor analizira tri osnovna elementa 70-ih i 80-ih godina prisutna u Dalmaciji, pa tako, na specifičan način, i u Dubrovniku. Gospodarsko-društvene prilike tog vremena karakterizira agrarna kriza i propast trgovačke mornarice na jedra, uz potpunu nebrigu bečke vlade za Dalmaciju. Političkom životu pečat daje Narodna stranka koja je ustrajala u oportunističkoj politici prema Beču, premda to nije donijelo Dalmaciji nikakve koristi, a stvarno je odustala i od borbe za sjedinjenje Dalmacije sa sjevernom Hrvatskom. Treći element koji autor analizira je proces konstituiranja nacionalne svijesti u Dalmaciji. Nasuprot općem toku razvoja, Narodna stranka je i dalje zastupala misao o nacionalnom jedinstvu Hrvata i Srba, dok su Srbi u Dalmaciji stajali na srpskom, dapače isključivom srpskom stanovištu (uz istovremeno jačanje pokreta Srba-katolika u Dubrovniku), a autonomaši prešli na talijansku nacionalnu orijentaciju. Autor zaključuje da su svi ti faktori »nedvojbeno vodili jačanju radikalizma u političkim strujama«, pa tako su i mladu generaciju, u kojoj je najaktivniji mladi Supilo, usmjerili prema pravaštvu. Supilo — konstatira autor — od pravaštva nije prihvatio »ekskluzivističke konstrukcije«, a u toku svog političkog sazrijevanja, do preuzimanja uredništva »Crvene Hrvatske« 1891. godine, objedinio je pozitivne tendencije Narodne stranke i Pavlinovićeve ideologije s »novim potrebama narodne borbe«.

U prilogu *Politički rad Frana Supila u Dubrovniku* (48—55) S. Oba d prikazuje osnovna politička i nacionalna shvaćanja F. Supila u razdoblju dok je djelovao u Dubrovniku kao urednik »Crvene Hrvatske« i prva pravaška ličnost južne Dalmacije (1891—1899), a glavnu pažnju posvećuje njegovom utjecaju na nacionalno-politički život Dubrovnika. Za ovo razdoblje povijesti Dalmacije karakteristično je postojanje hrvatsko-srpskog sukoba koji se, sa izvjesnim zakašnjenjem, prenio i na Dubrovnik gdje se pojavio i tipično dubrovački fenomen Srba-katolika i gdje je srpsko-autonomaška koalicija upravo uoči Supilova izlaska na političku scenu pobijedila na općinskim izborima (1890) zadržavši općinu u svojim rukama sve do 1899. godine.

Ocjenjujući Supilov rad autor zaključuje da upravo »Franu Supilu i 'Crvenoj Hrvatskoj' koja je uvijek bila hrvatska, a u stranačkom pogledu pravaška, pripada najveća zasluga u buđenju hrvatske nacionalne svijesti u Dubrovniku«.

N. Stančić je u prilogu *Franu Supilo kao pravaš* (56—64) obuhvatio isto razdoblje kao i gore navedeni prilog, ali težište stavlja na Supilove političke koncepcije i određuje mjesto koje po tome Supilu pripada u dalmatinskom i uopće hrvatskom pravaštvu te o nacionalnom i političkom razvoju Dalmacije. Nakon analize pojedinih sastavnica njegova programa autor zaključuje da je upravo u dubrovačkom razdoblju Supilo formulirao misli koje će ostati temeljem njegove politike u čitavom daljnjem životu i da će »uz svoj pravaški program, uz antidualizam i borbu za sjedinjenje i samostalnost Hrvatske, upravo (...) dva elementa po kojima se razlikuje od pravaša — priznanje Srba u Hrvatskoj i težnja ka koncentraciji snaga Hrvatske — učiniti Supila čovjekom koji će u izmijenjenim prilikama (akutnoj krizi dualizma i promjeni srpske politike) biti u stanju da postavi hrvatsku politiku na nove temelje i pokrene je u borbu«.

Na početku svog priloga *Supilov »Novi list« kao glasilo politike novoga kursa* (65—75) T. Ganza-Aras analizira situaciju u Dalmaciji koja je omogućila da 1903. godine iz kruga dalmatinskih pravaša, povezanih s F. Supilom (koji tada djeluje na Rijeci kao urednik »Novog lista«, potekne nova politička orijentacija, politika »novoga kursa«. Uvjet da ta politika ne ostane »provincijska, a time i bez svog smisla«, bio je da se za nju pridobije sjeverna Hrvatska i Zagreb. Autorica izlaže nastojanja Trumbića i Smodlake, a napose Supila u tom pravcu. Opisuje neuspjeli pokušaj osnivanja lista s novom političkom orijentacijom u Zagrebu i sa Supilom na čelu, nakon čega je odlučeno da se »Novi list« reformira i pretvori u glasilo politike »novoga kursa«. Autorica prati taj proces i iznosi osnovne koncepcije i problematiku reformiranog »Novog lista«.

Supilov odnos prema Talijanima zasniva se na misli da Hrvati s njima imaju zajedničke interese na Jadranu i da su ti interesi ugroženi od zajedničkog neprijatelja, njemačke politike »Drang nach Osten« koja teži za uspostavljanjem njemačke prevlasti na području od Baltika do Jadrana — konstatira D. Šepić, autor članka *Supilo i Talijani* (76—88). Autor govori o Supilovim nastojanjima u razdoblju »novog kursa« da dođe do sporazuma s Talijanima, a napose u vrijeme prvog svjetskog rata kada je Italija otvoreno istupila sa svojim pretenzijama prema hrvatskoj obali. Autor prikazuje Supilov rad u emigraciji i njegovo zalaganje — nasuprot nastojanjima Italije da dobije »strateške« granice, spriječi stvaranje jugoslavenske države i tako dobije prevlast na Jadranu — za ujedinjenje jugoslavenskih naroda, pravedno razgraničenje dviju država uz poštivanje prava manjina, te za sporazum i savez koji bi bio od uzajamne koristi.

U svojim »fragmentima« pod naslovom *Zašto je baš tako kao što jest?* (89—103) S. Lipovčan govori (između ostalog) kako su određene političke situacije djelovale na pristup Supilu u historiografiji.

Nikša Stančić

**Spomenica
gimnazije »Čedo Žic«
u K r k u
1921 - 1971**

**K R K
1971**

KRČKI ZBORNIK

POVIJESNOG DRUŠTVA OTOKA KRKA
PODRUŽNICE POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

SVEZAK 3

Urednički odbor:

dr BRANKO FUČIĆ

PETAR STRČIĆ (glavni urednik)

RIKARD ŽIĆ

RUDOLF ŽIĆ

Urednik ovog sveska:

FRANJO MATEJČIĆ

Slika na koricama:

ANTON DEPOPE (Motiv grba grada Krka)